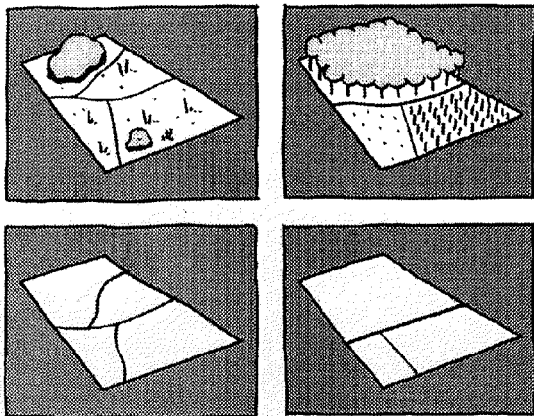

Behoud door ontwikkeling

De omzetting van heide en woeste grond in agrarisch gebied en productiebos, en de verandering in verkaveling

Belvedere in Zuid-Twente

In december 1999 werd de nota *Belvedere*, beleidsnota over de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting, vastgesteld in de Tweede Kamer. De nota stuurt aan op een sterkere invloed van cultuurhistorische waarden op de ruimtelijke ordening. Het gaat dan om waarden, die verbonden zijn aan het archeologisch, het historisch-(steden)bouwkundig en het historisch-landschappelijk erfgoed. Tot op heden worden deze waarden onvoldoende structureel en in samenhang betrokken bij de ruimtelijke planvorming. De nota benoemt 70 'Belvedere-gebieden', de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland. Kenmerk is dat er vergeleken met andere gebieden 'veel cultuurhistorische waarden in onderlinge samenhang en/of waarden van bijzondere betekenis aanwezig zijn'.

De provincie Overijssel wil het Belvedere-beleid gestalte geven en heeft daarom in overleg met Architectuur Lokaal het gebiedsgerichte project *Belvedere in Zuid-Twente, uitwerking Hof van Twente en Haaksbergen* geformuleerd. Naast het komen tot een werkbare methode voor het betrekken van cultuurhistorisch waardevolle elementen in de ruimtelijke ontwikkelingen, staat daarbij ook de betrokkenheid van partijen op lokaal en regionaal niveau centraal. Het project moet leiden tot concrete ontwerpgegevens.

Project in opdracht van de Provincie Overijssel
2001 analyses; 2002 workshops, openbare discussie en publicatie
Uitvoering m.m.v. Het Oversticht, Beek & Kooiman Cultuurhistorie, Architectuurcentrum Twente, Rijksdienst Monumentenzorg en H+N+S Landschapsarchitecten

Het project *Belvedere in Zuid-Twente* wil een debat losmaken over de bijdrage van nieuwe ontwerpvoorstellen aan de ruimtelijke kwaliteit van het platteland. Daar verandert immers veel door actuele ontwikkelingen in de landbouw en door de toegenomen druk vanuit het wonen en de recreatie. Met het oog op de gewenste kwaliteit is het essentieel dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de formulering van de ontwerpgegevens en het programma dat daaraan ten grondslag ligt. In dit verband is belangrijk te kunnen beschikken over een helder beeld van de actuele ontwikkelingen in relatie tot de aanwezige cultuurhistorische waarden, met name het cultuurhistorisch waardevolle landschap. Welke mogelijkheden en kansen volgen uit de bestaande waarden en welke beperkingen liggen er eventueel? Met welke nieuwe ontwerpen kunnen nieuwe functies zo in het landschap worden ingepast dat de bestaande kwaliteit gehandhaafd blijft of verbeterd? Door het beantwoorden van deze vragen geeft het project invulling aan wat de nota *Belvedere* bepleit: behoud door ontwikkeling.

De provincie Overijssel heeft op grond van een plan van aanpak uit mei 2000 voor dit project financiële steun ontvangen van het Projectbureau Belvedere en het Stimuleringsfonds voor Architectuur. In 2001 is met de praktische uitvoering begonnen. Er is een projectteam gevormd met vertegenwoordigers van gemeenten, provincie en onderzoekers. Architectuur Lokaal verzorgt de coördinatie van het project. De provincie en de betrokken gemeenten Hof van Twente en Haaksbergen hebben de begrenzing van het projectgebied vastgesteld op grond van actuele ontwikkelingen in het buitengebied en de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Meer in het bijzonder is beoogd een overzichtelijk gebied te kiezen met landschappen die zowel binnen als buiten de waardenkaart uit de nota *Belvedere* vallen en waarbij de grond in handen is van een mix van individuele agrariërs en landgoedeigenaren. Het projectgebied ligt grotendeels in de gemeente Hof van Twente en voor een klein deel in de gemeente Haaksbergen. De naam van het project werd verbijzonderd tot *Belvedere in Zuid-Twente, uitwerking Hof van Twente en Haaksbergen*.

Bewoners als partner in het project

In 2001 is een beleidsanalyse gemaakt en een studie naar de cultuurhistorische waarden van het gebied uitgevoerd. Verder zijn de ontwerpgegevens omschreven die binnen dit project zullen worden aangepakt. De kern van de beleidsanalyse is, dat weliswaar op landelijk niveau veel beleidsvoornemens zijn geformuleerd, maar dat regionaal en lokaal de uitwerking nog in volle gang is. Het gevolg daarvan is dat de randvoorwaarden voor bouw en ontwerp niet volledig zijn uitgekristalliseerd. Dat schept wellicht kansen om via de uitkomsten van ontwerpworkshops een bijdrage te leveren aan de beleidsvorming.

De cultuurhistorische studie geeft aan dat ondanks alle veranderingen van de afgelopen decennia het gebied over het algemeen een hoge ruimtelijke kwaliteit kent. Op veel plaatsen vormen bebouwing en begroeiing een geheel dat zeer wordt gewaardeerd door bewoners en bezoekers. Binnen dit algemene

hoge kwaliteitsniveau zijn enkele gebieden te onderscheiden die wat minder allure hebben. Vooral daar is ruimte voor vernieuwing, terwijl elders het accent kan liggen op behoud en versterking van bestaande kwaliteiten.

In 2002 zullen ontwerpgegevens worden geselecteerd. Deze opgaven zullen enerzijds betrekking hebben op individuele kavels, waarbij het er om gaat functieveranderingen te kunnen opvangen in een passend ensemble van gebouw en erfbeplanting; anderzijds zal er ook gezocht worden naar een opgave geselecteerd voor een wat groter gebied met een agrarische functie. In het laatste geval gaat het erom een landschap te creëren dat op een goede manier plaats biedt aan verschillende ontwikkelingsscenario's tussen verdere intensivering en extensivering van de landbouw. Vervolgens zal samen met de gemeenten op zoek worden gegaan naar bewoners van Hof van Twente en Haaksbergen als partner in het project. Daarbij wordt gedacht aan particulieren met bouwplannen die typerend zijn voor de huidige trends en diezo bij de uitwerking van de ontwerpgegevens als opdrachtgever kunnen optreden. Tijdens de workshops, die samen met het Architectuurcentrum Twente worden georganiseerd, gaan architecten en landschapsarchitecten op zoek naar oplossingen die passen bij de hier geschetste uitgangspunten en de wensen van de lokale samenleving. Tenslotte zullen de resultaten van de ontwerpstudies worden gepresenteerd aan de bevolking en gezamenlijk worden besproken. Daarbij is ook aandacht voor de relaties tussen de nieuwe ontwerpen en overheidsbeleid (bijvoorbeeld op het gebied van welstand en landschapsontwikkeling).

Proces van landschapsvorming

